

УДК 781.7:784.4(049.3)

DOI

Датум на прием: 9.12.2025

Датум на прифаќање: 1.2.2026

Прегледен труд

ТЕРМИНОТ „ГЛАС“ – ВО ЕТНОМУЗИКОЛОШКАТА ЛИТЕРАТУРА ВО МАКЕДОНИЈА И НА БАЛКАНСКИОТ РЕГИОН*

Мелита Ивановска

ЈНУ Институт за фолклор „Марко Цепенков“ – Скопје

melitaivanovska@gmail.com

Апстракт: Во трудот се осврнуваме на поимот *глас* во традиционалната вокална музика во Македонија и на неговата употреба во народната терминологија и во научното дефинирање. Поимот, кој означува мелодиска линија или пејачки модел на кој се изведуваат, најчесто, обредните песни, е длабоко вкоренет во локалната традиција и се јавува во различни контексти: лазарски или лазарички глас, водичарски глас, свадбарски глас и други. Преку анализа на достапната литература и на теренските снимки од различни региони во Македонија, во трудот се истражуваат значењата, локалните варијанти и можните синонимни термини, меѓу кои и *мекам*, присутен кај Македонците со исламска вероисповед. Целта е да се утврди дали поимот „глас“, во сите средини, ја задржува основната функција на музички модел, и да се осветли феноменот на неговото толкување во народниот и во научниот дискурс. Истражувањето настојува да придонесе кон појаснување на народната музичка терминологија и кон подлабоко разбирање на локалните концепции за музички модел и музички израз.

Клучни зборови: „глас“, етномузиколошка литература, пејачки модел, „мекам“

Вовед

Народното творештво отсекогаш претставувало предизвик за научното проучување бидејќи термините создадени во народната култура носат во себе длабоки свесни и несвесни значења. Во услови на живеење во рамките на природните, а за предците и мистични закони, народот преку зборот ги изразува своите верувања, стремежи и потреби кои биле поврзани тесно со основните култови. Овие скриени значења најсилно се манифестираат во обредно-обичајните песни, кои претставуваат најстара и најзачувана форма на народното

* Трудот претставува дел од проектот „Лексикон на македонскиот фолклор“, финансиран од Министерството за образование и наука на РС Македонија во согласност со Договорот за финансирање на научноистражувачки проект на ЈНУ Институт за фолклор „Марко Цепенков“ – Скопје за 2025/2026 год., бр. 15 – 6632/11 од 24.7.2025 година.

верување, како и важен извор за согледување на етногенезата. Во македонската народна музичка традиција и денес се зачувани ваквите обредни форми, во кои, песната функционира како синтеза на текст и мелодија и преку кои се изразуваат верувањата, поврзани со разните култови, поради што обредната песна најчесто се именува едноставно како „песна“ или „глас“.

Важноста на песната и на пеењето во секојдневниот живот на Македонците ја забележале уште првите собирачи на македонските народни умотворби од XIX век, меѓу кои: Стефан Верковиќ, браќата Миладиновци, Марко Цепенков и Кузман Шапкарев. Според нивните записи песната претставувала составен дел од секојдневниот живот и била присутна при различни ситуации со социјална важност. Како што истакнуваат тие, Македонецот „... скоро целиот свој живот го поминувал помеѓу своите сонародници, во непосредната работа, со дружељубив разговор, при раскажување и при пеење на своите многубројни песни. Во секоја прилика, радост или тага, при работа или при одмор, пеел, постојано пеел и создавал песни кои извираше од непресушен извор...“ (Пенушлиски, Поленаковиќ и Фирфов 1964: 5). Во првата половина на XX век, интересот за музикалноста на населението бил присутен и во рамките на етнопсихолошките истражувања. Така, во 1931 година Фридрих Трој¹ објавил студија за музичката чувствителност на: Македонците, Шумадинците и Црногорците, во која се потпира на етнопсихолошките идеи на Душан Недељковиќ и на антропогеографските истражувања на Јован Цвијиќ. Врз основа на експериментални реакции на музички примери, авторот заклучил дека Македонците покажуваат високо ниво на музичка чувствителност и ритмичка способност. Сепак, овие заклучоци во голема мера ги потврдуваат доминантните стереотипи за „колективна музикалност“, концепт, кој подоцна ќе биде напуштен во етномузикологијата поради методолошки и идеолошки ограничувања. Истражувањето на Трој треба да се разгледува во контекст на тогашните дисциплини, како етнопсихологијата и карактерологијата, кои често некритички ги репродуцирале културните стереотипи.

Пеењето како краен творечки израз на еден народ, во случајов на македонскиот, започнувало од неколку почетни импулси, кои се содржани во народната песна. Во своите истражувања за функционалноста и за естетиката на македонското обредно пеење, Стојкова ќе истакне:

¹ Професор по филозофија и педагогија во Југославија, Ф. Трој. 1931. *О музичкој осетливости Јужносрбијанца, Шумадинца и Црногорца*. Filozofski seminar Filozofskog fakulteta u Skoplju.

песната претставува народна творба во која се сублимирани човековите внатрешни и надворешни доживувања, во кои се вткаени и внатрешните музички способности на еден изведувач наложени од творечката традиција условена од митот, легендата, верувањата, историјата, генетиката и климата

(Стојкова 1999: 86).

Според ова, создавањето на една песна ќе започне од „гласот“, како нејзин основен и почетен импулс, односно ’ркулец на творечката музичка мисла.

Во лингвистичката наука зборот „глас“ се дефинира како повеќезначен поим со неколку семантички полиња. Во *Еѝтимолошкиоѝ речник на македонскиоѝ јазик* се наведуваат повеќе значења на овој збор, меѓу кои: „ѓлас m., ѓласови pl.; ‘дарба за пеење; различна висина на тонот при пеењето; звук што се создава во грлото со помош на гласилките при зборување, пеење и сл.’“ (Цветановски 2025: 328).

Во рамките на овој труд, вниманието е насочено кон второто значење на поимот „глас“, односно неговата употреба во музички контекст. Токму ова значење претставува основа за неговата понатамошна употреба во народната песнопојна терминологија, каде што терминот „глас“ се користи за означување одреден мелодиски модел или начин на изведување на песната.

Терминот или поимот „глас“ се сретнува како термин во песнопојната традиција и под истото име низ речиси сите рурални средини во Македонија и на поширокиот балкански простор со христијанско и словенско население. Оваа широка распространетост на овој термин, кој е особено присутен во руралната музика, предизвикува широки етномузиколошки и музиколошки истражувања, кои создаваат богата литература од втората половина на минатиот век. Во овие истражувања терминот „глас“, како музички термин, се сретнува и се обработува во трудовите на: Методија Симоновски (во „Музичката терминологија во македонските народни умотворби“, 1961), Горѓи Горѓиев (*Македонскоѝо народно ѝеење со извикување*, 1985 и во „Извикувањата во свадбените песни од Македонија“, 1972), Сотир Голабовски (во *Осмоѓласник – македонско црквено ѝеење*, 1995), Велика Стојкова (во „Свадбен глас‘ како народен термин разгледуван преку етномузиколошка анализа“, 1998), Миодраг Васиљевиќ (во „Функциите и видовите на гласови во српското народно пеење“, 1964, *Народниѝе мелодиѝ оѓ Лесковачкиоѝ крај*, 1960 и во *Народниѝе мелодиѝ оѓ Санѓак*, 1953), Јерко Безиќ (во *Односиѝе ѝомеѓу различниѝе особеносѝи и форми на ѝтрадиционалнаѝа селска вокална музика во Југославија и нивниѝе називи*, 1981), Драгослав Девиќ (во „Етномузикологија“ – скрипта, 1970) и многу други. Терминот „глас“ се сретнува и под други различни термини со ист концепт. Тоа се:

кајда/арија/наглас/извика, за кои најмногу пишува Димитрије О. Големовиќ во *Етномузиколошки огледи* (1997), потоа – Даница Петровиќ во *Осмогласникој во музичката традиција на Јужните Словени*, (1982) и Радмила Петровиќ во „Двогласот во музичката традиција кај Србите“ (1972).

Терминот „голос“, кој се сретнува во руската етномузиколошка литература го обработува Олга Пашина во „Concept ‘golos’ in folk culture of the Eastern and Southern Slavs“ („Концептот ‘голос’ во народната култура на Источните и Јужните Словени“, 2008). Паралелно со музичкиот термин „глас“, во Македонија и македонските етномузиколошки истражувања кај Македонците со исламска вероисповест се сретнува и музичкиот термин „макам/мекам“, кој носи слични карактеристики на терминот „глас“. Оваа појава, која се сретнува и во турската музика, се истражува во трудовите на Аида Ислам во *Тонскиот систем на џурската музика, со крајок џреѓлед на џурската музика и на музичките форми* (2007) и во трудот на Ристо Пека Пенанен „Изгубени во скалите: истражувања на балканската фолклорна музика и на отоманското наследство“ (2008), каде што зборот *макам* се однесува на тонски низи, скали, односно тонски систем. Секако, за терминот „макам/мекам“ постои и бројна друга литература, која ја обработува тематиката на турските мелодиски модели, но тие нема да бидат опфатени во овој труд, кој се фокусира на терминот „глас“ во литературата за македонската музичка традиција.

Во сите споменати студии, а и од досегашните лични теренски истражувања во руралните средини и од преслушаните архивски материјали во Институтот за фолклор „Марко Цепенков“ – Скопје, терминот „глас“ во народната песнопојна терминологија се сретнува доста често, но со различно значење. „Гласот“ може да биде: „краток“ или „долг глас“, потоа „сватовски глас“, „патнички глас“, „старовремски глас“, „свадбен глас“, „лазарски глас“, „водичарски глас“, понатаму се сретнува и синонимна употреба на „гласот“ во форма на „гласот“ или „гласта“, „гласење“, „пеење на глас“ или „гласечки песни“, „гласачка“, како термин за песни и за пејачка, и многу други варијанти.

Терминот „глас“ може да се појави во своите многубројни варијанти, каде што се поврзува со одреден празник или обред, како што е, на пример: свадбен, жетварски, велигденски, лазарски или водичарски „глас“, а може да добие и регионална/локална географска квалификација за потеклото на конкретен „глас“ (мелодиски модел) како „иневски глас“, „дедински глас“ и слично.

Во однос на начинот на изведување, како мелодиски модел, „гласот“ може да се класифицира како:

– краток глас – силабично, кусо пеење;

– долг глас – развлечено, продолжено пеење, најчесто во ритамот рубато.

Во народната терминологија и во етномузикологијата, терминот „глас“ речиси секогаш се однесува на вокална мелодија со утврдена стиховна структура. Промената на текстот, па дури и на акцентската структура, води до промена на мелодиската формула, а со тоа и на „гласот“. По општиот законик на фолклорот, „гласот“ има свои варијанти, индивидуални и локални, но во нив бројот на слогови, повторувањето на стиховите или неговите делови и другите музички специфики, како цезури или интерполации, треба да се утврдени во вид на звучна формула или на музички модел.

Во научната литература за традиционалното пеење на Балканот, значајно место во проучувањето на терминот „глас“ имаат истражувањата на Миодраг Васиљевиќ. Во своите анализи на српското народно пеење, тој прави систематска класификација на значењата и на функциите на овој термин во народната практика. Според Васиљевиќ, „гласот“ претставува утврдена мелодиска форма, која е поврзана тесно со одредена стиховна структура и со специфични модели на повторување на текстот. Авторот забележува дека во народната практика една иста стиховна форма, како што е десетерецот, може да се изведува на повеќе различни „гласови“, што укажува на постоење на повеќе мелодиски модели во рамките на ист текстуален образец. Во таа смисла, првите две основни карактеристики на „гласот“, според Васиљевиќ, се утврдената форма на стихот и утврдените репетиции на текстот, делумни или целосни (Васиљевиќ 1964: 375; цит. спор. Стојкова 1998: 84).

Придонесот на Миодраг Васиљевиќ (1964) во неговите истражувања на музичкиот термин „глас“ е во тоа што тој прави систематска анализа на значењата на терминот „глас“ и на неговите функции во народното пеење, при што формулира посебни категоризации. Според него, генералната поделба на „гласот“, како утврдена мелодиска форма во народната практика, има две основни функции:

- изведувачка функција, која има поширока примена, но претставува пониска категорија; и
- создавачка функција, која е од повисок ранг, поради нејзиниот продуктивен, творечки карактер.

Во однос на формата и структурата, „гласот“ може да биде во:

- утврдена стиховна структура;
- утврдено делумно или целосно повторување на текстот;
- приближно заедничко тонско движење;
- приближно еднакви ритмички и метрички модели.

Овие „приближно заеднички“ форми, Василевиќ ги дефинира како резултат на:

- постепено одалечување („одродување“) од матичните звучни форми, постоечки во минатото;
- варирање, како последица на нови заедници и мешавина на локални традиции, особено при преселби и при формирање нови населби

(Василевиќ 1964: 379).

Надоврзувајќи се на овие согледувања, Велика Стојкова го проширува толкувањето на поимот „глас“ преку етномузиколошка анализа на македонската обредна традиција, особено на свадбените песни. Во своето истражување на т.н. „свадбен глас“, таа покажува дека мелодиските модели се тесно поврзани со специфични стиховни структури, најчесто со несиметричниот десетерец (6+4) или со осмерецот (5+3). Покрај структурните карактеристики, Стојкова нагласува дека „гласот“ има и важна ритуална и симболичка функција бидејќи обредното пеење претставува форма на комуникација со натприродното. Оттука, „гласот“ не е само мелодиски модел, туку и носител на стилски и на културни значења, кои се обликуваат под влијание на: етнографските, географските и социјалните услови во кои се развива традицијата.

Во рамките на народната терминологија, терминот „глас“ означува: песни, односно мелодии, кои најчесто се однесуваат на обредното пеење и кои се изведуваат на определен пејачки и говорно-дијалектен модел со специфични музички и стилски карактеристики што се поврзани со тој конкретен глас. Притоа неговата функција речиси секогаш се поврзува со обредот, при што се пее тој конкретен „глас“, па така се добиваат термилошките структури, како што се: „лазарски глас“, „свадбен глас“, „жетварски глас“ и слично. Ваквата појава на „глас“, како поим, претставува една феноменолошка состојба, поврзана со неговите значење, функција и примена.

Во својата студија за извикувањето во македонските народни песни, Ѓорѓиев (1985, 2020) го разгледува музичкиот термин „глас“ во повеќе значења што се регистрираат во народната терминологија. Според анализираните податоци, тој дефинира неколку типолошки групи значења:

- глас како жанровски/функционален модел – односно карактеристика на група мелодии, како: жетварски глас, лазарски/лазарички глас, свадбарски глас, ѓурѓовденски глас итн.;
- глас како вокална способност и квалитет – односно природниот пејачки потенцијал на интерпретаторот;
- глас како акустички феномен – секој звук произведен од човечкиот гласовен апарат (говор, извик, продвикување и сл.).

Дополнително, Ѓорѓиев укажува дека во некои локални терминологији, кај постари пејачки, терминот „глас“ означувал и „извик“, односно долг, нагласен вокален израз; со што и „гласање“ означува „пеене со извикување“ (Ѓорѓиев 2020: 34), при што уште еднаш ја потврдува теоријата дека овој термин се поврзува со исклучително постарата традиција на обредно пеене.

Како што беше кажано и претходно, терминот „глас“, како појава, го анализира и Стојкова, која исцрпно ги обработува трудовите што се занимаваат со оваа проблематика. Преку микро- и макроетномузиколошка анализа, особено на свадбениот глас, таа изнесува свои согледувања и додава уште два аспекти на „гласот“, како појава. Според неа, обредната и ритуалната функција на „гласот“ ја носи, покрај другите, и магијата како модел за комуникација со натприродното, но тој има и стилски музички карактеристики преку кои се разликуваат различни форми на гласови во различни региони. Разликите, кои се дефинираат во стилскиот израз на мелодискиот модел „глас“, според неа, се јавуваат како резултат на: етнографијата; религијата; географската местоположба; музикалноста на населението; структурата на населението, односно неговите занимања; степенот на прием на туѓи фолклорни елементи и многу други фактори и влијанија (Стојкова 1998: 81).

Во врска со термините: „кајда“, „арија“, „на глас“, „из вика“, кои исто така се јавуваат како синонимни или паралелни концепти на терминот „глас“ во другите јужнословенски музички традиции, Големовиќ (1997) укажува на нивната широка употреба во локалните вокални традиции на територијата на Србија. Старото пеене се нарекува – „на глас“ (во ужичкиот крај: „из вика“), а поновото пеене се нарекува – „пеене на бас“ или „на арија“.

Научната анализа на Пашина за концептот „глас/голос“ во фолклорната култура на Источните и на Јужните Словени покажува слична терминологска појава во регионите Вологда, Волга, северна Русија, Белорусија и др. Тука, терминот „глас“ се однесува на мелодијата на песната, додека терминот „слово“ означува мелодиска линија на епските песни, што е поврзано со нивната речитативност. Паралелата меѓу термините во словенската и македонската традиција потврдува дека концептот „глас“ има поширока словенска и балканска дистрибуција (Pashina 2008: 259).

Во трудот од Методија Симоновски, поврзан со терминологијата на музиката кај македонскиот народ, се среќаваат термини што се однесуваат повеќе на квалитетот и на карактеристиките на пејачкиот глас, отколку на неговата дефиниција како пејачки модел. Па, така, авторот ги дава описите како: „тенок глас“ („танок“, „тонок“); да се пее „гласовито“, „речовито“; потоа ја дава споредбата на гласот на човекот

со гласот на славејот, со гласот на камбаната или со гласот на ангелот (Simonovski 2003: 24).

Преку погоренаведениот литературен преглед може да се заклучи дека терминот „глас“ и неговите синонимни варијанти имаат идентично или блиско значење на целата територија на Македонија, на Балканот, но и во поширок словенски контекст. Терминот функционира истовремено како; музички модел, вокален квалитет, локален жанровски идиом и носител на стилски, социјални и магиски значења.

Стилските разлики во „гласовите“ може да се поврзани и со мелоритмичките промени во рамките на самата структура на мелодијата, која се означува како „глас“. Притоа, тие можат да бидат: регионални, локални и индивидуални. Во поширок глобален контекст, регионалните варијанти, народот ги именува според пошироките географски целини, како: покраини, региони, населби, планини или други топоними. Локалните стилски називи се формираат според селата. Така, на пример, иако радовишките села Ињево и Дедино припаѓаат на иста географска и етнографска област и имаат исклучително сродно и слично обредно пеење, сепак локалните пејачки ги разликуваат спецификите на „иневскиот глас“ и „дединскиот глас“.

Индивидуалните разлики се јавуваат како резултат на личниот пејачки израз: еден пејач може да создаде варијанти во изведбата на одреден глас, а друг пејач од истиот модел може да создаде поинакви или сосема нови варијанти. Свесните и несвесните промени во гласот можат да се поврзат со физичките и со психолошките особини на изведувачите. Оваа констатација води кон прашањето за специфичностите на „добриот пејач“ во традицијата – личност што е препознаена во заедницата и е вреднувана како искусна во познавањето на мелодиските и на текстуалните обрасци на песните, особено во познавањето на обредниот „глас“. Понекогаш, „добриот пејач“ во заедницата едноставно има одличен глас, често споредуван со славеј, опеан дури и во народните песни.

Паралелно со музичкиот термин „глас“, во македонската песнопојна традиција, во некои микрорегионални традиции, се користи и локалниот термин „мекам“. Овој термин е регистриран во изведените теренски истражувања меѓу Македонците со исламска религија од пределот Долна Река (Ибраими 2015, личен запис). Информаторката ги означуваше мелодиските модели на обредните песни од свадбениот и пролетниот циклус како *меками*. Овој термин најверојатно е преземен под влијание на стил на пеење на локалните оци и на начинот на кој тие ги дефинираат мелодиските линии, што подразбира дека терминот

„глас“ се заменува со терминот „мекам“, кој ги има истото значење и истата функција.

Термините „мекам“, „мекамлиско“ итн. се исто така обработени во литературата. Така, на пример, во речникот на македонскиот јазик, терминот *мекам* се појавува со неколку значења:

- *мекам* (разг.) напев, мелодија;
- *мекам* (фиг.) со *мекам*, со уживање, пријатно, удобно;
- *мекамлија* (разг.) мекамли, удобен, пријатен;
- *мекамлиски* (разг.) пријатно, удобно, со уживање

(Конески 1961: 407).

Иако во стручната литература терминот „мекам“ не се среќава како локална терминологија за „глас“ (освен во личните записи), постои оправдана претпоставка дека ваквата употреба не е исклучок, туку резултат на недоволно документирано истражување поврзано со конкретната терминологија.

Во стручната литература за турската музика во Македонија, терминот „макам“ е јасно дефиниран како модална тонска низа. Зборот *макам* потекнува од арапскиот глагол *кама* („високо место“, „положба“, „позиција“) и означува движење според определени правила: „Макамите ја структурираат мелодијата преку карактеристичниот *сеур* (*seyir*), начинот на мелодиско движење, односот меѓу тоничниот и доминантниот тон, како и преку тоновите на кои се прават кратки застои (*asma karar*) (Ислам 2007: 28), но ова значење на терминот „макам“ не се поврзува со значењето на терминот „глас“ што е фокус на овој труд.

Научното мислење за најзастапеното значење на терминот „глас“ доведува до заклучокот дека „глас“ во народната терминологија најчесто подразбира една мелодиска формула, која се создава во рамките на една одредена тонска структура, и која во зависност од: текстот, моментот на изведување, намената и функцијата, како и во зависност од внатрешните музикални способности на изведувачот, се моделира и се оформува.

Заклучок

Прегледот и анализата на музичкиот термин „глас“ во народната и во етномузиколошката научна терминологија покажуваат дека овој поим претставува еден од најважните најживи концепти преку кои традиционалните пејачки заедници ја: структурираат, разграничуваат и разбираат сопствената музичка практика. Терминот не се сведува само на опис на мелодиска линија, туку опфаќа поширок спектар значења, поврзани со: функцијата, намената, стилот и начинот на изведба. Во

народната свест, „гласот“ е истовремено модел, жанр, изразно средство и носител на социјални и на магиски вредности.

Контекстуалната анализа покажува дека иако постојат локални варијанти и синонимни термини – како што е *мекам* кај Македонците со исламска вероисповед во пределот Долна Река – основната функција на „гласот“ како музички модел се задржува конзистентно низ различните региони. Истовремено, варијантноста што се јавува на регионално, локално и индивидуално ниво потврдува дека „гласот“ е динамична категорија, која се обликува во живиот процес на изведба и на усно пренесување.

Научната литература, од Василевиќ до современите етномузиколози, го третира „гласот“ како феномен со сложена структура и со повеќеслојно значење, што го поставува како клучна категорија за разбирање на традиционалните вокални практики. Теренските материјали дополнително го потврдуваат богатството и разновидноста на оваа појава, но и покажуваат дека значаен дел од локалните поими и практики сè уште остануваат недокументирани.

Придонесот на ова истражување се состои во: систематизирање на постоечките дефиниции, идентификација на локални варијанти и отворени прашања за натамошна анализа. Разбирањето на терминот „глас“ не е само термилошко прашање, туку и клуч за појаснување како традиционалните заедници го концептуализираат музичкиот израз, како го учат и како го пренесуваат, и како преку него ја артикулираат сопствената културна идентитетска и емоционална перспектива.

ЛИТЕРАТУРА

Кирилични изданија

Василевиќ, М. 1953. *Народне мелодије из Санџака*. Посебна издања, књига ССV. Музиколошки институт, књига 5. Београд: Српска Академија Наука.

Василевиќ, М. 1960. *Народне мелодије из Лесковачког краја*. Посебна издања, Књига СССXXX, Музиколошки институт, књига 11. Београд: Српска Академија Наука.

Василевиќ, М. 1964. „Функције и врсте гласова у српском народном певању“. *Раџ VII-ог Конгреса савеза фолклориста Југославије у Охриду 1960. године*. Охрид: СФЈ, 375–380.

Голабовски, С. 1995. *Осмогласник – македонско црквено пеење*, кн. II. Скопје: Култура.

Ѓорѓиев, Ѓ. 1982. „Извикувањата во македонските свадбени песни“. *Македонски фолклор*, год. V, бр. 9-10. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.

Мелита Ивановска – Терминои „глас“ во еџномузиколошкаџа...

Ѓорѓиев, Ѓ. 1985. *Македонско народно пеевање с узвикивањем*. Београд: ФМУ [докторска дисертација].

Ѓорѓиев, Ѓ. 2020. *Најстџар стџил на македонскоџо народно пеење*. Скопје: Арс Ламина.

Ислам, А. 2007. *Тонскиоџи сисџем на џурската музика, со краџок преглед на џурската музика и музичкиџе форми*. Скопје: Култура.

Конески, Б. (ред.). 1961. *Речник на македонскиоџи јазик со срџскохрватски џолкувања*. Скопје: Институт за македонски јазик.

Пенушлиски, К., Х. Поленаковиќ и Ж. Фирфов. 1964. „Фолклорот на Македонија“. *Раџ VII-оџ Конгреса савеза фолклористџа Југославије у Охриду 1960. године*. Охрид: СФЈ, 5–13.

Симоновски, М. 1961. „Музичка терминологија у македонским народним умотворинама“. *ZVUK Jugoslovenska muzička revija*, br. 51. Beograd: SKJ.

Симоновски, М. 2002. „Ориентализмите во нашите народни мелодиџ“. *Музика*, год. 6, бр. 9. Скопје: Сојуз на композиторите на Македонија, 3–18.

Стојкова, В. 1998. „‘Свадбен глас’ како народен термин разгледуван преку етномузиколошка анализа“. *Музика*, год. 2, бр. 2-3. Скопје: Сојуз на композиторите на Македонија, 81–90.

Стојкова, В. 1999. „Кон функционалните и естетските карактеристики во македонското обредно пеење, II дел“. *Музика*, год. 3, бр. 5. Скопје: Сојуз на композиторите на Македонија, 81–93.

Цветановски, Г. 2025. *Македонски еџимолошки речник*. Том I (А–Ж). Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Латинични изданија

Bezić, J. 1981. “Odnosi izmedžu različitih osobina i oblika tradicionalne seoske vokalne glazbe u Jugoslaviji i njihovih naziva”. Warsaw: International colloquium musik and the language mode.

Dević, D. 1970. *Uvod u osnove etnomuzikologije, I deo-skripta*. Beograd: Udruženje kompozitora Srbije, Beograd.

Golemović, O. D. 1997. *Etnomuzikološki ogledi*. Beograd: Biblioteka XX vek.

Pashina, O. 2008. “Concept ‘golos’ in folk culture of the Eastern and Southern Slavs”. *Македонски фолклор*, год. XXXIV, бр. 65. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“, 259–262.

Petrović, D. 1982. *Osmoglasnik u muzičkoj tradiciji Južnih Slovena*. Posebna izdanja, Knjiga 16/I. Beograd: Muzikološki Institut, SANU.

Petrović, R. 1972. “Dvoglas u muzičkoj tradiciji Srbije”. *Rad XVII kongresa SZFJ*, Poreč 1970. Žganec, V. (ur.). Zagreb.

Македонски фолклор, год. LVII, бр. 89, стр. 79–90

Simonovski, M. 2003. “The musical terminology in the Macedonian folklore”. *Macedonian Music*, no. 3, Special edition. Skopje: Association of the composers of Macedonia, 3–26.

Сајтографија

Pennanen, R. P. 2008. “Lost in scales: Balkan folk music research and the Ottoman legacy”. *Musicology*, Vol. 8, 127–147, <https://is.gd/eXmyRv> [Пристапено на 24.10.2025].

Primorac, J. 2024. “Forerunners and Pioneers: Research of Traditional Rural Singing in North Macedonia from 1861 till 1967”. *Advances in Historical Studies*, No. 13, 177–204, <https://www.scirp.org/journal/ahs> [Пристапено на 27.1.2026].

Интервју

Алије Ибраими (информаторка) во разговор со авторот во 2015 година во с. Скудриње, Долна Река (личен запис).

THE TERM *GLAS* (*MELODIC LINE*) IN ETHNOMUSICOLOGY IN MACEDONIA AND THE BALKAN REGION

Melita Ivanovska
“Marko Cepenkov” Institute of Folklore in Skopje
melitaivanovska@gmail.com

Summary

This paper examines the concept of *glas* (the voice) in traditional vocal music in Macedonia and its usage in both folk terminology and scholarly definitions. The term, which refers to a melodic line or vocal model used for the performance of songs – most often ritual songs – is deeply rooted in local tradition and appears in various contexts such as *lazarički glas*, *vodičarski glas*, *svadbarski glas*, and others. Through an analysis of the available literature and field recordings from different regions of Macedonia, the study investigates the meanings, local variants, and possible synonymous terms, including *mekam*, which appear among Macedonians of the Islamic religion. The aim is to determine whether the term *glas* retains its fundamental function as a musical model across different communities and to shed light on the phenomenon of its interpretation in both folk and academic discourse. The research seeks to contribute to a clearer understanding of folk terminology and to deepen the comprehension of local concepts of musical modeling and expression.